

A. ROBBE-GRILLET'NİN *KISKAŒLIK'I* VE YENİ ROMAN TEKNİĞİ

Dr. Ali B y kaslan*

Eserin orijinal adı	: <i>La Jalousie de Robbe-Grillet et La Nouvelle Technique romanesque</i> (Deuxi�me �dition revue et augment�)
Eserin Türkçe adı	: A. Robbe-Grillet'nin <i>Kıskançlık'ı</i> ve Yeni Roman TekniĐi (GeniŐletilmiŐ ve gözden geçirilmiŐ II. baskı)
Yazarı	: Prof. Dr. Muharrem ŞEN
Yayınevi	: Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları
Basıldığı yer	: Konya
Eserin Basım Tarihi	: 1996
Sayfa adedi	: 144

Edebiyat tarihinde roman her zaman için önde gelen bir tür olmuŐtur. Gerek okuyucu kitlesi, a ından gerekse yazarların romanlarını ortaya koymadaki ustalıkları açısından her zaman gündemin ilk sıralarını almıŐtır roman. Romanın tarihinde yapılacak kısa bir inceleme, bize romana ilişkin kimi önemli bilgilerle birlikte bu türe ait bazı teknik ayrıntılar hakkında bilgi verecektir kuŐkusuz. DiĐer tüm edebiyat türlerinde olduğu gibi romana ilişkin yapılan bilimsel ve akademik çalışmalar da her zaman için gerek okuyucuya gerekse konuyla özel olarak ilgilenenlere edebiyat ve türleri hakkında kapsamlı ve kuŐatıcı bilgiler aktarmıŐtır. Teorik çalıŐmalarla son derece geniŐ bir biçimde üzerinde durulan roman türü hakkında Batı'da oldukça değerli çalıŐmalara rastlamaktayız. Ancak ne yazık ki ülkemizde roman ve romana ilişkin teorik çalıŐmalarla ilgili olarak aynı Şeyleri rahatlıkla söyleyemiyoruz.

* Selçuk  niversitesi  Đretim Elemanı.

Berna Moran ve Gürsel Aytaç'ın çalışmaları dışında, özellikle Batı edebiyatına ve romanına ilişkin Türk okuyucusuna bilgi vermeye yönelik çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Üniversitelerimizde yapılan akademik çalışmaların çoğunun da Batı dillerinde yazılmasından dolayı Türk okuyucusu için bu çalışmalardan faydalanma noktasında bazı güçlükler olduğu muhakkaktır. Bu konu hakkında ülkemizde de çok daha fazla çalışmanın yapılması; genelde edebiyat, özelde de romana olan ilginin artmasına sebep olacaktır. Bunun, romancılarımızı da besleyeceğini düşünüyoruz. Unutulmamalıdır ki bilinçli bir okuyucu kitlesine yönelik daha ustaca romanların vitrinlerde yer alması roman sanatı adına sevindirici bir olay olacaktır.

Ülkemizde romana ilişkin yapılan çalışmalar daha çok romanlardan hareketle yapılan akademik çalışmalardır. Ancak bazı edebiyat dergilerinin sayfalarında yer alan roman ve roman tekniklerine ilişkin değerlendirmelerle okuyucuya aktarılmaya çalışılan teknik düzeydeki son derece yararlı bilgilerin de gerek ekonomik gerekse bu dergilerin ülkenin tüm bölgelerine aynı oranda ulaşamamasından dolayı amacına ulaştığı söylenemez.

Bizim burada tanıtmaya çalışacağımız kitap da benzer kaygılardan hareketle bir döneme damgasını vuran Yeni Roman anlayışı hakkında okuyucuya bilgi vermektedir. Bu amaçla biz, bu anlayışın önde gelen yazarlarından Alain Robbe-Grillet'nin *Kıskançlık* adlı romanını inceleyen; hem bu romanla ilgili hem de bu yeni anlayışın uyguladığı roman teknikleri hakkında açıklayıcı bilgiler veren Prof. Dr. Muharrem Şen'in kaleme aldığı bu değerli çalışmayı tanıtmaya çalışacağız.

Yukarıda fiziki künyesini belirttiğimiz eser, Giriş ve Sonuç bölümlerinin dışında şu beş bölümden oluşmaktadır:

- I. Hikaye/Olay anlatımı
- II. Kişiler
- III. Tasvir
- IV. Zaman problemi
- V. Yeni realizm

Giriş bölümünde Eski ve Yeni kavramları üzerinde duran Şen, bu kavramlar çerçevesinde "Balzac romanı" da denilen klâsik romanın Yeni Romancılar tarafından reddedildiğini ve bu karşı çıkışın kendilerini bir

araya getirdiği yazarların edebiyat çevrelerinde “Yeni Roman” adıyla bir ekol olarak tanımlandığı üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda Alain Robbe-Grillet’in geleneksel roman türünden farklı bir biçimde yazdığı *Kıskançlık (la Jalousie)* adlı romanını ve bu romana ilişkin yapılan kimi değerlendirmeleri ele almaktadır.

Birinci bölümde, geleneksel romanda hikaye/olay anlatımının işlevi üzerinde duran yazar, klasik romanlarda okuyucuyu peşinden sürükleyen, heyecan uyandıran olayların Yeni Romanla birlikte parçalanmaya ve romandaki etkisini kaybetmeye başladığını söylemektedir. Ancak Robbe-Grillet’in bu ‘Yeni Roman’ında anlatılabilecek bir olay/hikaye olduğunu eserinden yaptığı alıntılarla ortaya koyan ama bu hikayenin sürükleyici bir hikaye olmadığını da vurgulayan Şen, Robbe-Grillet’in sanatı bir fikrin, bir ideolojinin aracı olarak görmediğini yazmaktadır. Jean Ricardou’nun ‘maceranın yazımı değil, yazının macerası’ olarak tanımladığı bu yeni roman anlayışına uygun olarak Robbe-Grillet’in, eserinde varoldan hareketle roman yazmadığını, tam tersine yeni şeyleri eserinde var ettiğini, ürettiğini anlıyoruz. Yine Yeni Romancıların sıkça başvurduğu roman tekniklerinden biri olan Mizanabim tekniğinin bu romanda önemli bir işlevinin olduğunu öğreniyoruz. Ayrıca, Tekrarın ve Bağıntının (Liaison) anlatımda, sübjektif realiteye ulaşmada önemli olduğu, duvardaki kırkayakla ilgili yapılan alıntılarla desteklenmiştir.

İkinci bölümde Kişiler konusunu ele alan yazar, klâsik romanlardaki kişilere ilişkin verdiği bilgilerle okuyucunun yeni romanda çok farklı bir görünüşe bürünen romanın kişileri hakkında bazı şeylere hazırlıklı olmasını sağlamaktadır. Yapılan alıntılarla kişilerin klâsik romanlardakinden çok daha farklı bir biçimde işlendiği bu romanda, kişilerin çok fazla önemli olmadığını göstermek amacıyla romanın kahramanlarından birinin adının A..., (A üç nokta) şeklinde geçtiğine tanık oluyoruz. *Kıskançlık* romanında sadece üç asıl kişinin olduğunu ve aralarında çok az diyalog olduğunu görüyor, yani artık kişilerin romandan adeta kovulmak! üzere olduğu fikrine kapılıyoruz. Bu mümkün mü? sorusunun cevabı oldukça ilginç olsa gerek.

Romanda tasvirin anlatıldığı üçüncü bölümde, Balzac’ın romanlarında tasvirin semantik bir anlamının olduğu ortaya konurken, Balzac’ın, Flaubert’in, Proust’un tasvirleri hakkında özlü bilgiler verilmektedir. Yeni romancıların Proust’taki tasvir anlayışının etkisinde olduklarını, anlatımla tasvir arasındaki alışlagelmiş dengenin yıkılmakta

olduğunu görüyoruz. Bununla birlikte Robbe-Grillet'in tasvirlerinin de homojen bir yapıda olmadığını ortaya koyan Şen, yeni romancıların objelerin sembolik oluşunu reddettiklerini, ama *Kıskançlık* romanında yine de tasvirin birtakım anlamları taşıdığını iddia etmektedir. Buna örnek olarak da eserin bizzat isminin bile bu bağlamda bir anlam taşıdığını belirtmektedir. Çünkü kıskançlığın kendisi eserde anlatılan olayla ilgili bir anlam taşımaktadır demektedir. Tasvirle anlatımın öne çıktığı bir roman olarak görüyoruz *Kıskançlık* romanını.

Dördüncü bölümde romanda zaman problemi ele alınmakta ve Proust'tan itibaren zaman anlayışında ve uygulamasında bir değişikliğin başladığını, Proust'un zamanı takvimlerin zamanı ve psikolojik zaman diye ayırdığını öğreniyoruz. *Kıskançlık* romanında zamanda sıçramalar olduğunu, buna örnek olarak da "Direğin gölgesi"nin önemli bir işleve sahip olduğunu anlıyoruz. Romandan yapılan direkt alıntılar mukayeseli bir şekilde okuyucuya sunulurken, bu bölümün en fazla alıntının yapıldığı bölüm olduğunu görüyoruz.

Yeni romancıların ortaya çıkarken teorik çalışmalarının temelini oluşturan asıl düşüncelerinden biri, yeni bir romanı, 'bugünün romanını' oluşturmaktır. İşte bu romana ulaşırken üzerinde durdukları konulardan biri de yeni bir realizm anlayışı idi. Realizm anlayışını sübjektif bir zemine oturtmak isteyen Robbe-Grillet, Balzac'ın romanlarındaki realitenin mutlak olduğu düşüncesine karşı çıkıyordu.

Prof. Dr. Muharrem Şen, Alain Robbe-Grillet'in *Kıskançlık* adlı romanı üzerindeki incelemelerinin neticesinde vardığı sonucu şöyle açıklamaktadır: "Yeni roman anlayışının en güzel örneklerinden biri olan *Kıskançlık* hem bir roman eleştirisi hem de Robbe-Grillet'in *Yeni Bir Roman İçin* isimli eserinde ortaya koyduğu teorik düşüncelerinin bir uygulamasıdır." "Robbe-Grillet Yeni Roman'dan önce varolan estetik anlayışını sistematize etmek istedi. Ancak bu konuda biraz aşırılığa kaçarak Balzac'ın romanlarına alışmış okuyucunun tepkisini çekti."¹

Eserin sonunda bulunan kaynakça yeni roman hakkında çalışma yapacaklara yön verecek niteliktedir. Yine kitabın sonunda yer alan isim indeksi de okuyucuya kolaylık sağlamaktadır.

¹ Muharrem Şen , *La Jalousie de Robbe-Grillet et La Nouvelle Technique romanesque*, Konya, Selçuk Üniv. Yay., II. Bsk., 1996, ss. 129-132.

Bizim bu kitapta ilgimizi çeken en önemli şeylerden biri de sonuç bölümü dışında kitaptaki bütün bölümlerde yer alan epigraflar oldu. Hemen hepsi yer aldıkları bölümü adeta birkaç cümlede özetler niteliktedirler. Epigraflar sayesinde okuyucu eserin bölümlerine hazırlıklı olmaktadır.

Bütün bu açıklamalardan sonra, biz bu kitapla ilgili olarak yazardan şunu beklemekteyiz:

Roman hakkında son derece sağlıklı bir şekilde bilgi edinmemizi sağlayan bu kitabın bütün okuyucuların istifadesine sunulması ve Türk okuyucusunun edebiyatla ilgilenen kesimine de hitap etmesi için Türkçeleştirilmesi zorunludur. Ayrıca bazı roman teknikleri hakkında kitabın sonuna küçük bir kavramlar sözlüğünün eklenmesiyle okuyucunun, roman hakkında çok daha derli toplu bir kaynak kazanmış olacağı kanaatindeyiz.

Son olarak şunu belirtmekte fayda görmekteyiz: Bütün üniversite yayınlarında olduğu gibi bu eserin de, daha güzel, daha yeni bir baskıyla Türkiye'nin dört bir tarafına ulaştırılmasının ancak çok daha ciddi bir dağıtımla mümkün olabileceğini düşünüyoruz.